

PROGRAM

L. v. Beethoven (1770-1827) Strygekvartet nr. 1, F-dur, opus 18 nr. 1

Allegro con brio

Adagio affettuoso

Scherzo: Allegro molto

Allegro

Bela Bartok (1881-1945) Strygekvartet nr. 3, cis-mol Sz 85

Prima parte: Moderato

Secunda parte: Allegro

Ricapitolazione della prima parte: Moderato – Coda:
Allegro molto

PAUSE

L. v. Beethoven (1770-1827) Strygekvartet nr. 1, c-mol, opus 18 nr. 4

Allegro ma non tanto

Scherzo: Andante scherzoso, quasi allegretto

Menuetto: Allegretto

Allegro

György Ligeti (1923-2006) Strygekvartet nr. 1,

Metamorphoses nocturnes

Cuarteto Casals

Cuarteto Casals er i aften tilbage i Aarhus Musikforening. Kvartetten består af **Abel Tomàs**, violin, **Vera Marfínez**, violin, **Jonathan Brown**, bratsch og **Arnau Tomàs**, cello. Kvartetten blev grundlagt i 1997 på Escuela Reina Sofia i Madrid. De fire musikere har vundet flere priser og optræder i de store prestigefyldte koncertsale. De bor i Barcelona, hvor de er *Quartet in residence* på Escola Superior de Musica. De har indspillet en række CD'er, aktuelt har de indspillet alle Beethovens strygekvartetter. De spiller årligt på de dekorerede Stradivarius-instrumenter i det kongelige palads i Madrid, hvor de vil være kvartet i residens i 2020.

På programmet står to af Beethovens 16 strygekvartetter. Beethovens typiske genrer er kvartetgenren såvel som klaversonaterne og symfonierne. Beethoven skrev en række kammermusikværker før han vovede sig ud i selve strygekvartetgenren. I aften skal vi høre to strygekvartetter fra Beethovens første samling på i alt seks kvartetter skrevet i årene 1798 til 1800. De blev, som Beethoven ofte gjorde, til sidst grundigt revideret i slutningen af året 1800, før de blev sendt til forlæggeren. Samlingen udkom i 1801 med en dedikation til fyrst Lobkowitz. For denne modtog Beethoven af fyrsten et årligt beløb på 600 gylden. Denne første samling var ikke stilistisk ensartet. Værkerne bærer præg af både Haydn og Mozart, som Beethoven havde studeret og beundrede. Han var i 1792 flyttet fra Bonn til europas musikalske centrum: Wien - et år efter Mozarts død - og mens Haydn var på toppen af sin berømmelse. Som et kuriosum kan nævnes, at grev Waldstein samt andre af Beethovens venner i Bonn havde lavet et afskedsalbum til ham inden afrejsen, hvori der stod: "Ved hjælp af ihærdigt arbejde skal du modtage Mozarts ånd fra Haydn's hænder".

I 1801, hvor den første kvartetsamling udkom, var kvartetsspil noget, der fandt sted i hjemmet eller selskabslivet. Men selv om man i dag synes de tidlige kvartetter er "lige til at gå til", var mange af datidens reaktioner anderledes. F.eks. kunne man d. 26. august (1801) i *Allgemeine musikalische Zeitung* læse, at "kvartetterne var meget vanskelige at opføre og overhovedet ikke tilgængelige". Det var således ikke længere kammermusik til hjemmene, men Beethovens kvartetter krævede professionelle musikere, og desuden stillede de krav til publikum. Herefter gik der således også kun nogle få år, før også kammermusikken blev opført i offentlige koncertsale af professionelle musikere. I koncertens første del skal vi fra Beethovens opus 18 høre strygekvartet nr. 1 i F-dur.

Herefter følger den tredje strygekvartet af den ungarske komponist Bela Bartok, som sammen med Schönberg og Stravinsky hørte til de tre store skikkelser i første halvdel af 1900-tallet. Udover at være komponist var han også udøvende koncertpianist. Desuden var han musiketnolog og sammen med Kodaly pioner indenfor folkemusikforskningen.

Bartok skrev i alt 6 strygekvartetter komponeret over en periode på 30 år. De opsummerer alle facetter af hans kunst og definerer hvert nyt skridt i hans udvikling. Bartoks 3. strygekvartet fra 1927 udgør sammen med 4. strygekvartet fra 1928 nogle af hans betydeligste og mest komprimerede værker. De danner overgangen fra Bartoks eksperimenterende periode (1911-1927) til hans klassicistiske periode 1927-1939. De demonstrerer begge påvirkningen fra den centraleuropæiske modernisme, som Bartok kom

kom på tæt hold af i 20'erne gennem sin koncertvirksomhed og deltagelse i ISCM (International festival for ny musik). 1920'erne var i det hele taget Bartoks vilde og radikale år. Han brød med traditionen og søgte nye udtryksformer. Den modale harmonik og folkemusikkens elementære rytmik blev udskiftet med ekspressionismens kromatik samt en aggressiv udtryksform.

Han komponerede den tredje kvartet i løbet af tre uger i september 1927. Den modtog en 1. pris det følgende år i en konkurrence for ny kammermusik i USA. Førsteopførelsen fandt sted i London 1929. Den tredje kvartet er den mest vidtgående af Bartoks kvartetter i dens udforskning af dissonanser og skurrende strygerklange. Det er et musikalsk udtryk, der nærmer sig tolvtonemusikken og dens komplekse rytmer. Den er også den korteste og mest koncentrerede med en varighed på ca. et kvarter. Temaerne tenderer mod tolvtonighed, dvs. de benytter alle den kromatiske skalas 12 toner før nogen tone genkommer. Kvartetten består af een sats.

Den tredje kvartet starter med en moderato-del, der grundlæggende har to hovedidéer: Den ene er kromatik og indadvendthed, den anden især mod slutningen mere åben i udtrykket og diatonisk. Uden pause videre i 2. delen en folkeinspireret allegro, som fortsætter med en 3. del: Ricapitoluzione della prima parte: Moderato og endelig en coda: Allegro molto.

Efter pausen hører vi endnu et værk fra Beethovens opus 18: Strygekvarteret nr. 4 i c-mol.

Koncerten slutter af med Ligeti's 1. strygekvarter, der oprindeligt havde betegnelsen "Metamorphoses nocturnes" ("natlige metamorfoser"). I denne ensatsede kvartet fungerer en gruppe på fire toner som en motivisk kimcelle. Den udgår fra to opstigende sekunder (heltonetrin), der forskydes en halv tone op f.eks. heltonetrinet g-a forskydes til gis-ais. I den oprindelige skikkelse dukker motivet op endnu tre gange, og det bliver ved permutation hele tiden fornyet og underkastet en stadig forandring. Undertitlen "Metamorfoser" henviser til denne forandringsproces. Det handler således ikke om variationer over et tema, men om omdannelsen af en "kerne" i de forskellige afsnit der så til sidst bliver præsenteret som en væsentlig ny "skikkelse". Karakteristisk for denne kvartet er den altid tilstedeværende kromatik. I begyndelsen af værket dannes en opstigende kromatisk skala, som klangligt udøver en sløret virkning. Denne effekt kan forklare titlen "nocturnes". De hurtige tempi dominerer. Kun 4 dele i midten af satsen har langsom tempobetegnelse. Værket bygger på Bartoktraditionen f. eks. i harmonikken og i de rytmisk aggressive akkordrækker. I nogle passager præger de folkloristiske allusioner i Bartokstil musikken med raffinerede spilletekniske effekter. Et afsnit i valsetempo genererer et grotesk – ironisk billede, som refererer til Stravinsky. I 1954, hvor kvartetten er færdigkomponeret, var det en umulighed at opføre værket i Ungarn. Uopførelsen fandt derfor først sted i 1958, hvor Ligeti havde emigreret til Wien.

Eva Kullberg

Kære publikum. Sluk venligst for lyden på din telefon. Desuden beder vi om, at man venter med at tjekke henvendelser på telefonen ... til efter koncerten. Tak!

MUSIKHUSET AARHUS

Symfonisk sal søndag den 10. februar 2019

Cuarteto Casals

Catalan Arts

Generalitat de Catalunya
Government of Catalonia

LLLL institut ramon llull
Katalansk sprog og kultur

aarhus
musikforening